

Samenvatting

Op 4 juni vorig jaar ontving de stad van de gemeenten Meerssen en Valkenburg aan de Geul het verzoek om met hen een gezamenlijke verkenning uit te voeren naar het bestuurlijke landschap in de toekomst. Begin dit jaar is besloten om ieder een eigen sterkte / zwakte analyse uit te voeren. Op 11 juli heeft het college kennis genomen van de analyse “Een sterke stad in een sterke regio”, waarin wordt geconcludeerd dat Maastricht bestuurskrachtig is. De adviezen ten aanzien van regionale samenwerking zijn in de kopnotitie “Verbindend Vooruit” geconcretiseerd in te ondernemen stappen. Het college vindt het van belang dat de uitkomsten van de Maastrichtse bestuurskrachtanalyse worden gezien in het bredere perspectief van de onderzoeken van de gemeenten Meerssen en Valkenburg aan de Geul. Ten aanzien van de samenwerking met de Heuvelland gemeenten wordt daarom in afwachting van deze rapporten ingezet op het continueren van de huidige samenwerking. De steden zijn in gesprek om op basis van de analyse samen in te zetten op een versterking van de Zuid-Limburgse strategische bestuurskracht.

Beslispunten

1. Kennisnemen van de kopnotitie “Verbindend Vooruit”.
2. Instemmen met het vervolgproces.
3. Instemmen met de Raadsinformatiebrief.
4. Instemmen met de brief aan de Provincie Limburg
5. Instemmen met de brief aan de regiogemeenten.

**Besluit Burgemeester en Wethouders d.d. 26 september 2017:
Conform.**

1. Aanleiding

Op 4 juni vorig jaar ontving de stad, net als de overige regiogemeenten, van de gemeenten Meerssen en Valkenburg aan de Geul het verzoek om met hen een gezamenlijke verkenning uit te voeren naar het bestuurlijke landschap in de toekomst. Het afgelopen jaar hebben meerdere gesprekken plaatsgevonden in zake de bestuurlijke samenwerking in Zuid-Limburg die hebben geleid tot de behoefte aan een strategische analyse op de stad en de regio. Het belang voor Maastricht is om pro-actief betrokken te blijven bij de bestuurlijke ontwikkelingen in Maastricht-Heuvelland en Zuid-Limburg. De analyse van BMC is afgerond en vormt een basis voor verdere versterking van de bestuurskracht in Zuid-Limburg in het algemeen en Maastricht-Heuvelland in het bijzonder.

2. Context

Samenvatting

BMC beoordeelt de bestuurskracht van de stad als goed. De financiën in het sociaal domein vormen een risico, maar daar is de stad zich van bewust en hier worden ook acties op ondernomen. De bestuurlijke en ambtelijke organisatie kunnen integraler werken voor een beter resultaat. De aanpak van de omgevingsvisie wordt hier als voorbeeld genoemd. De samenwerking binnen de Tripool en Maastricht-Heuvelland verloopt op operationeel niveau steeds beter, Maastricht moet daarbij gaan letten op de vergoeding die de stad vraagt voor zijn dienstverlening. Op strategisch niveau valt er nog een wereld te winnen en moeten de steden functies en taken gaan verdelen in plaats van allemaal hetzelfde doen. Want Zuid-Limburg zal echt aan concurrentiekracht moeten winnen om zijn economie en vooral het welzijn voor zijn burgers in stand te houden. Herindelingen worden in het rapport niet als wondermiddel gepresenteerd, Maastricht moet zich daarin welwillend opstellen als het initiatief door anderen wordt genomen.

Stand van zaken

Sinds de collegebehandeling op 11 juli, waar in het collegevoorstel uitgebreid is ingegaan op de diverse deelrapporten, heeft burgemeester Penn-te Strake met burgemeesters Cox en Krewinkel en gedeputeerde Koopmans gesproken.

Vooralsnog is niet met de Heuvelland gemeenten gesproken omdat we de lopende trajecten daar niet willen verstoren. In Meerssen voert adviesbureau Berenschot een sterkte/zwakte analyse uit en 23 november vindt er voor hun raad een raadsconferentie plaats waar de bevindingen worden gerapporteerd en op 15 december wordt hun eindrapport opgeleverd. In Valkenburg aan de Geul is het nog onduidelijk of een onderzoek wordt uitgevoerd. In Eijsden-Margraten wordt dit jaar een

evaluatie naar 6 jaar herindeling uitgevoerd. Zodra zijn hun resultaten bekend maken wordt ook met hen gesproken over de verdere samenwerking.

Ons onderzoek vindt plaats in een tijd waar het belang van regio's steeds sterker op de agenda komt. Sinds de start van Agenda Stad 2 jaar geleden zijn er meerdere rapporten verschenen die het belang van krachtige regio's onderstrepen.

- Regionaal Samenwerken, leren van praktijken (SER, 2017),
- Regionaal Economische groei in Nederland (PBL, 2017)
- Laat stad en regio bruisen (MKB, VNO NCW, IPO, G32, VNG, 2017),
- Maak Verschil (studiegroep Openbaar Bestuur, 2016)
- Op weg naar meervoudige democratie (Commissie toekomst lokaal bestuur, 2016).
- De kracht van Oost (provincies Gelderland en Overijssel, 2016)
- Het nationale verdienvermogen en de cruciale rol van regio's (Commissie verdienvermogen en vestigingsklimaat, 2016)
- De concurrentiepositie van Nederlandse steden; van agglomeratiekracht naar netwerkkracht (Platform31, 2015)
- Agenda Stad (Nederlandse Urban Agenda EU) (Rijk, 2015)

De rapporten geven allemaal aan dat het belang van de stedelijke regio's groeit. De stedelijke regio biedt volop kansen om de Nederlandse (kennis)economie naar een hoger plan te tillen, concurrerend te blijven en perspectief te bieden aan inwoners. Maar dit kan alleen onder bepaalde voorwaarden en vraagt om meer en andere samenwerking en afstemming van beleid. De Studiegroep Openbaar Bestuur roept op om op regionaal niveau gezamenlijk met betrokken partijen in de regio een (sociaal) economische agenda op te stellen. Het rapport 'Maak Verschil' van de Studiegroep Openbaar Bestuur pleit voor meer differentiatie en minder vrijblijvendheid in bestuurlijke samenwerking. Het biedt regio's de benodigde legitimatie voor regionale samenwerking en om te komen tot een eigen integrale regionale agenda. De centrale uitdaging voor gemeenten is volgens de Studiegroep om "bestaande of nieuwe regionale samenwerking te voorzien van een economisch regionaalbestuurlijk programma met intensieve betrokkenheid van provincie, Rijk, waterschappen, bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties". En ook het SER rapport 'Regionaal Samenwerken, leren van praktijken' geeft aan dat een gezamenlijke sociaaleconomische agenda van de betrokken partijen in de regio een belangrijk samenbindend element is. "Als kennis en inzichten worden uitgewisseld en samen naar oplossingen gezocht wordt, is de kans groter dat er gekozen wordt voor oplossingen die op verschillende beleidsterreinen vooruitgang bieden. Zo kan het versterken van economische groei en het zorgen dat zoveel mogelijk mensen meedoen en

meeprofiteren hand in hand gaan. Het schaalniveau van de arbeidsmarktregio's biedt hiervoor goede aanknopingspunten." Het advies van BMC om als steden en provincie tot een gezamenlijke sociaal-economische visie (arbeidsmarkt-economie-onderwijs nog krachtiger verbinden dan tot op heden gebeurd is) te komen sluit aan op deze landelijke ontwikkelingen.

3. Gewenste situatie

"Een sterke stad in een sterke regio"

In het collegevoorstel van 11 juli is reeds teruggekomen op de adviezen in het rapport "Een sterke stad in een sterke regio". Hieronder zijn de standpunten van toen aangescherpt op basis van enkele ontwikkelingen sinds de bespreking.

Aandachtspunt 1 *Het sociaal domein: de effectiviteit van het beleid en de financiën is kwetsbaar. De opgave is groot en keuzes zijn nodig.*

Het sociaal domein heeft de aandacht van het college en raad. Het aandachtspunt van BMC doet ook geen afbreuk aan de inspanning die is geleverd en de vele behaalde resultaten de afgelopen jaren. Ten aanzien van de effectiviteit van beleid wordt (ook landelijk) nagedacht over het beter meten van bereikte effecten. We meten als gemeente onze resultaten - door het formuleren van SMART doelen en tussentijdse evaluaties - maar het meten van effecten blijft vanwege het niet kunnen aantonen van causale verbanden lastig. Verder wordt middels de draaiknoppen Sociaal Domein gestuurd op het beheersbaar houden van de kosten en het realiseren van de noodzakelijke transitie en transformatie in het door het Rijk beschikbaar gestelde budget. Tevens is Maastricht met enkele steden een lobby gestart om het Rijk te bewegen een transformatiefonds in te stellen om tekortgemeenten, voor wie de bezuiniging sneller gaat dan dat zij kunnen transformeren, meer tijd te geven om de transformatie te realiseren.

Aandachtspunt 2 *De stadsvisie uit 2008 is grotendeels gerealiseerd, onder meer wat betreft de stedelijke ontwikkeling. Wat zijn de ambities voor de komende jaren, voor de (middel)lange termijn? Hoe te komen tot een ontwikkelagenda voor de komende jaren, gedragen door inwoners, bedrijven en organisaties?*

De gemeente kent vele strategische visies en ontwikkelingen waar nu nog uitvoering aan wordt gegeven. Toch blijkt uit de gesprekken dat de externe partijen behoeften hebben aan een nieuwe duidelijke stip op de horizon op basis waarvan zij met de gemeente aan de slag kunnen. Ook voor de implementatie van de omgevingsvisie (1-1-2019) wordt een nieuwe gemeentebrede visie verlangd. Duidelijk moet zijn hoe de leefomgeving (in de breedste zin van het woord) er in 2030 uit moet zien volgens de stad. De landelijke ontwikkelingen op het gebied van stedelijke regio's die een steeds

krachtigere positie worden toebedeeld en die de grote strategische vraagstukken in samenhang kunnen aanpakken dienen te worden meegenomen in de op te stellen visie. Het college is van mening dat deze visie na de gemeenteraadsverkiezingen in maart 2018 door een nieuw college en nieuwe raad dient te worden opgepakt.

Aandachtspunt 3 *De regiogemeenten laten Maastricht veel werk doen. De vraag rijst: zijn de dienstverleningsovereenkomsten en samenwerkingsafspraken kostendekkend?*

BMC heeft aangegeven dat het niet kostendekkend zijn van de DVO's in gesprekken met regiogemeenten naar voren is gekomen. De adviseurs hebben zelf geen DVO's nagerekend. Vanwege de vertrouwelijkheid van de gesprekken is ook niet aangegeven welke gemeenten dit onderwerp hebben benoemd. De DVO's zullen door ons nagerekend worden om de vraag over kostendekkendheid te kunnen beantwoorden. Indien overeenkomsten niet kostendekkend zijn rijst de vraag wat het college cq. de raad hier mee wil doen. Het college wenst dit af te wegen tegen de verdere ontwikkelingen op het gebied van samenwerking / herindeling in de regio en hiervoor zullen wij dan ook de rapporten en conclusies van Meerssen en Valkenburg aan de Geul afwachten.

Knelpunt *De regio Zuid-Limburg laat kansen liggen. De steden zijn onvoldoende succesvol en eensgezind in het samenwerken om de aantrekkelijkheid van Zuid-Limburg als vestigingslocatie en woongebied verder te ontwikkelen. Het verbinden van de sociale en economische agenda met de steden en het ommeland op Zuid-Limburgse schaal is de sleutel voor een vitale regio, nu en in de toekomst.*

De steden zijn eind 2015 een traject gestart om te komen tot een gezamenlijke visie en speerpunten. Door verschillende inzichten is de gezamenlijke visie er niet gekomen. Wel zijn (naast lopende projecten) 7 speerpunten benoemd, waarop extra ingezet zou worden om bepaalde zaken nog deze collegeperiode af te ronden. Er wordt onderschreven dat een regionale sociaal economische agenda kan bijdragen aan een vitale regio, zoals het POL bijdraagt aan regionale ruimtelijk (economische) ontwikkelingen.

“Verbindend Vooruit”

De kopnotitie “Verbindend Vooruit” is middels een collegememo aan bod gekomen tijdens het collegeoverleg van 12 september. De notitie “Verbindend Vooruit” biedt de stad verdere handvatten voor de doorontwikkeling van de regionale samenwerking op de schaal van Maastricht-Heuvelland en Maastricht-Zuid-Limburg. De aandachtspunten en het knelpunt uit het hoofdrapport blijven uiteraard overeind, maar daar is geen verdere concretisering op nodig.

Voorstel Tripool

BMC adviseert het volgende:

- *investeer in de relatie met Heerlen en Sittard-Geleen door:*
 - *de bestaande tactische en operationele samenwerkingsverbanden te continueren.*
- *investeer samen met de provincie, Heerlen en Sittard-Geleen in de relatie met de Zuid-Limburgse stakeholders door:*
 - *gezamenlijk, in de periode december 2017 – februari 2018, te onderzoeken wat de concrete meerwaarde van Zuid-Limburgse samenwerking op het gebied van sociaaleconomisch beleid (economie-onderwijs-arbeidsmarkt) is voor ondernemers, onderzoeksinstituten en overheden en in het verlengde daarvan voor het woon- en leefklimaat van de regio als geheel (werken, wonen, leren en recreëren);*
 - *in de tweede helft van 2018 samen met de stakeholders te onderzoeken wat de meest effectieve Zuid-Limburgse samenwerkingsvorm is op het gebied van economie-onderwijs-arbeidsmarkt en daarin als centrumgemeente een proactieve rol het proces te spelen;*
 - *ambassadeurs te zoeken om de voorgestelde regionale verdeling gestalte te geven, bijvoorbeeld op het gebied van een regionale trekker op het gebied van cultuur, economie of kennisinstellingen (sociaaleconomic board) die namens de regio spreekt met provincie, rijk, EU etc.;*
 - *het bestaande samenwerkingsverband Limburg Economic Development is van grote waarde. Aanpassingen zijn wellicht nodig om het draagvlak bij gemeenten te versterken.*

Het is van belang dat de regio de urgentie ziet van de benodigde fundamentele veranderingen en hechte regionale samenwerking. De regio Zuid-Limburg is én economisch sterk én economisch kwetsbaar. PBL-onderzoek laat zien dat Zuid-Limburg - gemeten over de lange periode - behoort tot de sterke stijgers als het gaat om het aandeel in de Nederlandse economie. Ook andere onderzoeken tonen de economische kracht van Zuid-Limburg aan. Tegelijkertijd is de economie van Zuid-Limburg kwetsbaar. Kwetsbaar door de afhankelijkheid van een paar grote economische spelers en het sociaal-economische profiel van onze bevolking. Onze opgave is om onze economie én sterker én minder kwetsbaar te maken. Het is nodig dat er voor Zuid-Limburg een integrale visie komt ten aanzien van economie-arbeidsmarkt-onderwijs en de steden en de provincie hun (korte termijn) eigen belang ondergeschikt maken aan het lange termijn belang van alle 600.000 inwoners. Het scenario dat zich in de toekomst zal voltrekken is dat het verschil tussen sterke regio's en zwakke regio's groter wordt en dan moeten we zorgen dat we bij de sterke regio's horen.

De burgemeesters van de steden zijn inmiddels in gesprek om op basis van de BMC analyse samen in te zetten op een versterking van de Zuid-Limburgse strategische bestuurskracht. Ook

gedeputeerde Koopmans wordt betrokken bij deze gesprekken. Uitgangspunt zijn de vervolgstappen, zoals deze door BMC zijn geadviseerd. Oftewel, gezamenlijk komen tot een integrale visie op de domeinen economie-arbeidsmarkt-onderwijs, zodat er uiterlijk 1 januari 2019 een vernieuwde samenwerking is die ondernemers en (onderwijs)instellingen ruimte geeft voor het creëren van banen en economische groei. Bij het komen tot een gezamenlijke visie, en te beginnen het onderzoeken van de meerwaarde (punt 1), is het van belang dat lopende trajecten niet vertraagd worden door dit nieuwe proces en er gebruik wordt gemaakt van bestaande gegevens, afspraken en ervaringen en we zorgvuldig omgaan met onze stakeholders (punt 2 en 3). Zo wordt op dit moment gewerkt aan de genoemde aanpassingen ten behoeve van het samenwerkingsverband LED (punt 4). De portefeuillehouders van de 3 steden zijn hierover in gesprek en zij streven naar een nieuwe organisatie en processtructuur per 1 januari 2018. Maar ook de ontwikkelingen rondom Arbeidsmarkt Andersom en de doorgaande leerlijn in het onderwijs zijn in dit kader relevant. Portefeuillehouders voor deze domeinen hebben dan ook een belangrijke rol in dit proces. Tevens dient er aandacht te zijn voor (beperkte) invloed die de gemeente heeft op de betreffende domeinen en dus de noodzaak van het betrekken van stakeholders.

Voorstel Maastricht-Heuvelland

BMC adviseert om te sturen op efficiency in de samenwerking. Het scenario dat BMC schets is dat de taken die worden uitgevoerd in GR's en via DVO's geleidelijk blijven groeien. Hierbij is het van belang dat de stad als centrumgemeente de eigen bestuurskracht niet het slachtoffer moet te laten worden van de dienstverlenende houding ten aanzien van de Heuvellandgemeenten. Dit betekent dat de stad, als centrumgemeente, nadrukkelijker de (zakelijke) randvoorwaarden bepaalt met betrekking tot kosten en harmonisatie van beleid, waarbij het gesprek plaatsvindt op basis van wederkerigheid en er gewerkt wordt aan de samenwerkingsinhoud en samenwerkingsrelatie. Er wordt geadviseerd dit advies over te nemen, maar de uitkomsten van de Maastrichtse analyse te bezien in het bredere perspectief van de onderzoeken van de gemeenten Meerssen en Valkenburg aan de Geul. Ten aanzien van de samenwerking met de Heuvelland gemeenten wordt daarom vooralsnog ingezet op het continueren van de huidige samenwerking.

BMC adviseert verder om niet te sturen op herindeling, maar vanuit de centrumrol en de daarbij behorende verantwoordelijkheid mee te werken aan een eventueel verzoek van een regiogemeente die vanuit een gebrek aan bestuurskracht zelf aangeeft de variant herindeling te willen bespreken. Waarbij het strategische vraagstuk voor het gemeentebestuur van Maastricht op dat moment is; hoe geven we vorm en inhoud aan een transitie van een minder kernige, stedelijke centrumgemeente naar een meerkernige centrumgemeente waarin ook niet-stedelijke kernen een belangrijke plek

innemen? Wat betekent dit voor de opgaven voor onze stad en de samenwerking met de andere steden in de regio (externe oriëntatie)?

Voorstel bestuurlijke- en ambtelijke organisatie

Aan bestuur en organisatie geeft BMC mee dat het van belang is scherpere keuzes te maken en “Maastricht als internationale kennisstad met een goed stedelijk woonklimaat van waarde [te laten] zijn voor alle inwoners, gebruikmakend van het gunstige economische tij”. Deze scherpe keuzes dienen te leiden tot een ontwikkelagenda 2030, waarbij de sociaaleconomische opgaven centraal staan. Tevens wordt geadviseerd verder te investeren in de interne organisatie en de ambtelijke organisatie van de toekomst verder uit te bouwen. (zie aandachtspunt 2)

4. Effect op duurzaamheid en/of gezondheid

Niet van toepassing.

5. Effect op de openbare ruimte

Niet van toepassing.

6. Personeel en organisatie

Niet van toepassing

7. Informatiemanagement en automatisering

Niet van toepassing

8. Financiën

Het onderzoek kost € 74.970,- exclusief BTW. Dit bedrag is voor 50% gedekt vanuit het budget Regionale samenwerking. De Provincie Limburg heeft op 16 mei een subsidiebeschikking afgegeven voor een bedrag van € 37.485,- (50%). Van dit bedrag is inmiddels 90% uitgekeerd. De overige 10% wordt bij de vaststelling uitbetaald.

9. Aanbestedingen

Niet van toepassing

10. Participatie tot heden

Niet van toepassing.

11. Voorstel

1. Kennisnemen van de kopnotitie “Verbindend Vooruit”.
2. Instemmen met de vervolgstappen.
3. Instemmen met de Raadsinformatiebrief.
4. Instemmen met de brief aan de Provincie Limburg.
5. Instemmen met de brief aan de regiogemeenten.

12. Uitvoering, evaluatie en vervolg

Zie advisering bij “3. Gewenste situatie”